

Samfundsøkonomiske konsekvenser af øget offentligt forbrug¹

22. marts 2019

Indledning

Dette notat beskriver de samfundsøkonomiske konsekvenser af øget offentligt forbrug frem mod 2025. I DREAMs grundforløb tilpasses det offentlige forbrug til "afsatte midler til offentligt forbrug" samt "reserve til øvrige prioriteringer" i Finansministeriets seneste 2025-fremskrivning. Størrelsen af "reserve til øvrige prioriteringer" er bestemt under betingelse af, at den strukturelle offentlige saldo skal være nul i 2025.

Den samlede stigning i DREAMs offentlige forbrug frem til 2025 svarer omtrent til stigningen i det demografiske træk. Efter 2025 følger det offentlige forbrug det demografiske træk samt den generelle velstandsudvikling; dette omtales ofte "det fulde demografiske træk".²

I dette notat beskrives de samfundsøkonomiske konsekvenser af at lade det offentlige forbrug følge det fulde demografiske træk fra og med 2020 og frem. Beregningen opdeles i 5 faser, hvor det fulde demografiske træk indlægges trinvist i 5 kategorier af offentligt forbrug.

Notatets hovedresultat er, at de offentlige finanser forværres såfremt det offentlige forbrug følger det fulde demografiske træk fra og med 2020 og frem. Det offentlige forbrug kommer til at ligge på et niveau godt 10 mia. kr. højere end i grundforløbet fra 2025 og frem, hvilket svarer til et løft på omkring 2 procent relativt til grundforløbet. Den finanspolitiske holdbarhedsindikator forværres med knap ½ pct. af BNP, men vil stadig være positiv. Den faktiske saldo forværres med omkring 0,6 pct. af BNP frem til 2025. Derefter forventes den faktiske saldo at ligge stabilt med et underskud omkring 0,5-0,6 pct. af BNP frem til 2040, hvorefter den faktiske saldo forbedres. Notatets hovedresultater er opsummeret i Tabel 1 på næste side.

¹ Beregningen er bestilt af KL.

² I DREAMs normale grundforløb tillægges der ydermere en mer-vækst i sundhedsudgifter og socialudgifter til pleje på 0,3 pct. om året fra 2025 til 2050. Denne mer-vækst er dog ikke medtaget i grundforløbet til dette notat.

Tabel 1 – Oversigt over notatets hovedresultater, første del, ændringer ift. grundforløbet

	Niveau i grundforløb	Ændring ved fuldt demografisk træk fra og med 2020 og frem på hele det offentlige forbrug
Holdbarhedsindikator, pct. af BNP	1,8 pct.	-0,45 pct. point
Holdbarhedsindikator, kr., 2017-niveau	40 mia.	-9,7 mia.
Faktisk saldo i 2025, pct. af BNP	0,0 pct.	-0,64 pct. point
Offentligt forbrug i 2025, kr., 2017-niveau	540 mia.	10,7 mia.

Ændring ved fuldt demografisk træk fra og med 2020 og frem i de enkelte delelementer, mia. kr. og procentpoint (pp)

	Sundheds- væsenet	Plejeområdet	Sociale udgifter	Uddannelse	Øvrigt individuelt og kollektivt
Holdbarhedsindikator, pct. af BNP	-0,12 pp	-0,05 pp	-0,09 pp	-0,07 pp	-0,13 pp
Holdbarhedsindikator, kr., 2017-niveau	-2,5 mia.	-1,0 mia.	-1,9 mia.	-1,5 mia.	-2,9 mia.
Faktisk saldo i 2025, pct. af BNP	-0,16 pp	-0,06 pp	-0,12 pp	-0,11 pp	-0,19 pp
Offentligt forbrug i 2025, kr., 2017-niveau	2,7 mia.	1,0 mia.	2,0 mia.	1,8 mia.	3,2 mia.

Kilde: Egne beregninger på DREAM

Slutligt beregnes det, at såfremt man ønsker et løft i det offentlige forbrug fra og med 2020 og frem, men samtidig ønsker en neutral saldpåvirkning i 2035, så kan dette ske, hvis det offentlige forbrug følger det fulde demografiske træk fratrukket 0,14 pct. om året fra og med 2020 og frem til og med 2035. Denne beregning gennemgås til slut i notatet, og hovedresultaterne er opsummeret i Tabel 2.

Tabel 2 – Oversigt over notatets hovedresultater, anden del, ændringer ift. grundforløbet

	Niveau i grundforløb	Ændring ved fuldt demografisk træk fra og med 2020 og frem	Ændring ved fuldt demografisk træk minus 0,14 pct. årligt fra og med 2020 og frem til og med 2035
Holdbarhedsindikator, pct. af BNP	1,8 pct.	-0,45 pct. point	0,03 pct. point
Holdbarhedsindikator, kr., 2017-niveau	40 mia.	-9,7 mia.	0,6 mia.
Faktisk saldo i 2025, pct. af BNP	0,0 pct.	-0,64 pct. point	-0,40 pct. point
Faktisk saldo i 2035, pct. af BNP	0,2 pct.	-0,84 pct. point	0,00 pct. point
Offentligt forbrug i 2025, kr., 2017-niveau	540 mia.	10,7 mia.	6,1 mia.
Offentligt forbrug i 2035, kr., 2017-niveau	574 mia.	11,5 mia.	-1,3 mia.

Kilde: Egne beregninger på DREAM

Tekniske forudsætninger for beregningerne

Den makroøkonomiske model DREAM er en langsigtet ligevægts-strukturmodel, der har som hovedformål at analysere den langsigtede finanspolitiske holdbarhed, og politikændringers konsekvenser for denne. Når DREAM-modellen bruges til at analysere effekter af ændringer i den økonomiske politik, er det dermed de langsigtede strukturelle ændringer, der analyseres, hvorimod kortsigtede og konjunkturafhængige effekter ikke medtages i analysen. Den nærværende DREAM-model er kalibreret via nationalregnskabet fra 2014, hvor nationalregnskabet inden kalibreringen er blevet rensset for konjunkturafhængige effekter. Den økonomiske krise og aktuelle økonomiske situation er indarbejdet i modellen via Finansministeriets fremskrivning til 2025 ved at tillade, at en række af modellens parametre, der beskriver modellens økonomiske struktur og agenternes adfærd, må afvige fra deres strukturelle niveau. Fra 2025 tilpasses parametrene gradvist til DREAMs strukturelle niveauer.

Grundforløbet bygger på den nyeste udgave af DREAM modellen, se DREAM (2019)³. Denne bygger på Finansministeriets mellemfristede fremskrivning til 2025 fra august 2018, se Finansministeriet (2018)⁴. Grundforløbet medtager dermed alt politik, der var vedtaget i august 2018. Det offentlige forbrug tilpasses "afsatte midler til offentligt forbrug" samt "reserve til øvrige prioriteringer". Dermed antages det implicit, at "reserve til øvrige prioriteringer" prioriteres til offentligt forbrug i finanslovsforhandlingerne for årene 2019 – 2025.

Eksperimenterne med øget offentligt forbrug afvikles som et stød til økonomien fra og med år 2020, hvor udgangspunktet er grundforløbet, som beskrives nærmere under næste afsnit.

Grundforløbet

Grundforløbet beskrives i dette afsnit med hovedvægt på den makroøkonomiske udvikling og offentlige finanser. Grundforløbet tager udgangspunkt i DREAMs grundforløb, som er beskrevet nærmere i DREAM (2019). Det offentlige forbrug i grundforløbet for dette notat følger det fulde demografiske træk fra 2025 og frem. Dermed medregnes der ikke en mer-vækst i sundhedsudgifter og ældreomsorg på 0,3 pct. om året fra 2025 til 2050 udover det fulde demografiske træk. Denne mer-vækst er med i DREAMs officielle grundforløb beskrevet i DREAM (2019). Udover denne mer-vækst er der ingen forskel på DREAMs officielle grundforløb og grundforløbet i dette notat.

³ DREAM (2019): Langsigtet Økonomisk Fremskrivning 2019. København

⁴ Finansministeriet (2018): Opdateret 2025-forløb: Grundlag for udgiftslofter 2022. København

Makroøkonomisk udvikling

I Tabel 3 ses vækstregnskabet for grundforløbet, som dekomponerer væksten i BNP i faste priser. Det ses at vækstraten forventes at være svagt stigende frem til 2045. Derefter forventes væksten at stabilisere sig omkring 2 procent.

I tabellen ses det, at den underliggende trendvækst giver et konstant bidrag på 1.5 procent. Den konjunkturbetingende produktivitet (i tabellen indgår denne under "demografiske effekter") trækker dog den anden vej i perioden mellem 2015 og 2025.

Det samlede arbejdsomfang målt ved antal arbejdstimer er konstant stigende i hele fremskrivningen. Stigningen er dog knap så kraftig fra 2025 til 2045, hvilket blandt andet hænger sammen med den aldrende befolkning. Endelig skal det bemærkes, at Tabel 3 beskriver væksten i Danmarks samlede BNP i faste priser. BNP-væksten per indbygger er lavere, da der er en konstant befolkningsvækst i fremskrivningen. Væksten i BNP per indbygger kan udregnes ved, at man trækker væksten i befolkningen fra væksten i BNP i faste priser. Dermed bliver den gennemsnitlige årlige vækst i real BNP per indbygger på 1,1 procent i perioden 2015 til 2025.

Tabel 3 - Vækstregnskab for grundforløbet, gennemsnitlige årlige vækstrater i procent

	2018-2025	2025-2035	2035-2045	2045-2055	2055-2065
BNP i faste priser	1.58	1.76	1.80	2.03	2.02
- <i>Timeproduktivitet</i>	1.03	1.43	1.47	1.47	1.53
- Teknologiske fremskridt	1.50	1.50	1.50	1.50	1.50
- Faktortilpasning	-0.13	-0.12	-0.06	-0.05	-0.02
- Demografiske effekter	-0.33	0.06	0.03	0.02	0.05
- <i>Samlet antal arbejdstimer</i>	0.54	0.32	0.33	0.55	0.48
- Gennemsnitlig arbejdstid	-0.01	0.07	-0.03	0.04	0.06
- Beskæftigelse	0.55	0.25	0.36	0.51	0.43
- <i>Beskæftigelsesandel</i>	0.01	0.00	0.00	0.00	0.00
- <i>Arbejdsstyrken</i>	0.54	0.25	0.36	0.51	0.42
- <i>Erhvervsfrekvens</i>	-0.03	0.08	-0.03	0.01	0.03
- <i>Forsørgelsesandel</i>	0.09	-0.20	0.16	0.28	0.11
- <i>Samlet befolkning</i>	0.48	0.37	0.23	0.23	0.29

Kilde: Egne beregninger på DREAM

*I perioden frem til 2025 påvirkes denne variable ligeledes af konjunkturtilpasningen.

I Tabel 4 ses, hvorledes en række makroøkonomiske variable udvikler sig relativt til BNP i grundforløbet. Det private forbrug forventes at stige frem mod 2025 som andel af BNP, hvorefter det stabiliseres og stiger ganske svagt frem mod 2050. Det offentlige forbrug forventes at udgøre omtrent den samme andel af BNP; dog med et lille dyk omkring 2025. Investeringerne forventes at vokse relativt til BNP frem mod 2025, hvorefter de stabiliseres. Nettoeksporten forventes at være svagt faldende, hvilket skyldes sammensætningen af de andre komponenter.

Beskæftigelsen stiger, hvilket skyldes stigningen i den samlede arbejdsstyrke. Beskæftigelsen stiger både i den private og den offentlige sektor. Stigningen i den offentlige sektor skyldes, at det reale offentlige forbrug stiger i DREAMs grundforløb, hvorved den offentlige sektor har brug for mere arbejdskraft. Nettoledigheden forventes at ligge konstant omkring de 3 procent af arbejdsstyrken.

Tabel 4 – Makroøkonomiske variable for grundforløbet

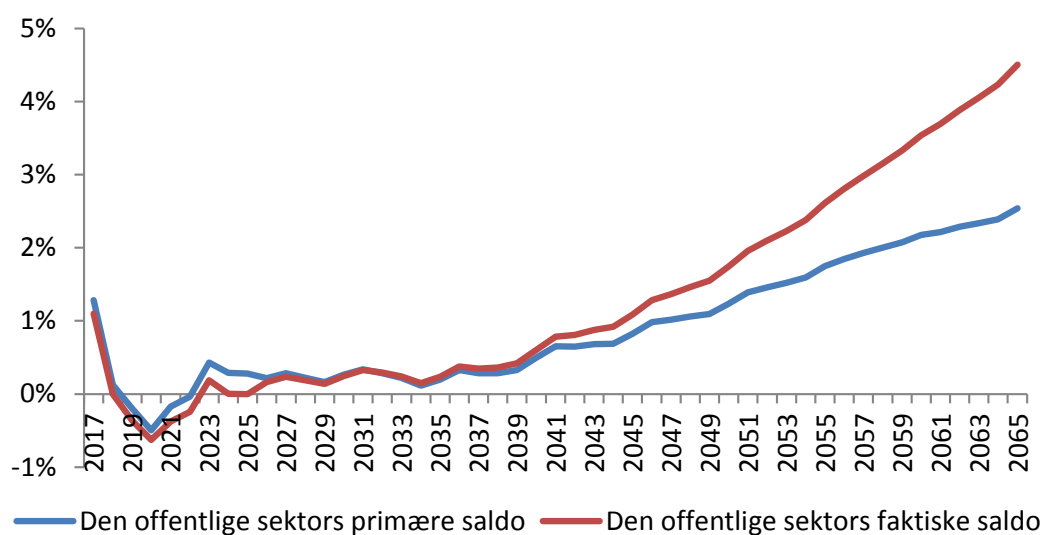
	2017	2025	2030	2040	2050
	Procent af BNP				
Privat forbrug	46.9	50.2	50.5	51.3	51.2
Offentligt forbrug	25.0	24.7	25.2	25.8	25.7
- Individuelt offentligt forbrug	17.8	17.8	18.3	18.9	18.8
- Kollektivt offentligt forbrug	7.2	6.9	6.9	6.9	6.9
Nettoeksport	7.0	1.7	1.6	0.5	0.6
- Eksport	43.7	38.0	38.4	37.9	38.4
- Import	36.8	36.3	36.9	37.4	37.7
Investeringer	21.2	23.4	22.7	22.3	22.4
- Private investeringer	17.7	19.9	19.1	18.4	18.6
- Offentlige investeringer	3.5	3.5	3.7	3.9	3.9
	1000 personer				
Beskæftigelse	2728	2863	2913	2981	3119
- Private sektorer	1914	2006	2033	2065	2166
- Offentlige sektor	814	857	880	916	953
	Procent af arbejdsstyrken				
Arbejdsløshed	3.2	2.9	2.9	2.9	3.0

Kilde: Egne beregninger på DREAM

Finanspolitisk udvikling

Finanspolitikken vurderes til at være overholdbar i grundforløbet med en holdbarhedsindikator på godt 1,8 procent af BNP⁵. Finanspolitikken er særligt overholdbar pga. væsentlige overskud, som kommer efter 2040 og frem. Udviklingen i den offentlige sektors primære og faktiske saldo kan ses i Figur 1. Fra 2025 og frem kan de to saldi betragtes som strukturelle. Forskellen på den primære og den faktiske saldo er, at den faktiske saldo inkluderer nettorenteudgifter. Nettorenteudgifterne har historisk set været en udgift, og forventes også at være det i de nærmeste år. I grundforløbet sker der dog den udvikling, at den offentlige sektors aktiver overstiger passiverne, hvormed nettorenteudgifterne bliver til en renteindtægt. I figuren ses det ved, at den offentlige sektors faktiske saldo overstiger den offentlige sektors primære saldo.

Figur 1 – Den offentlige primære og faktiske saldo

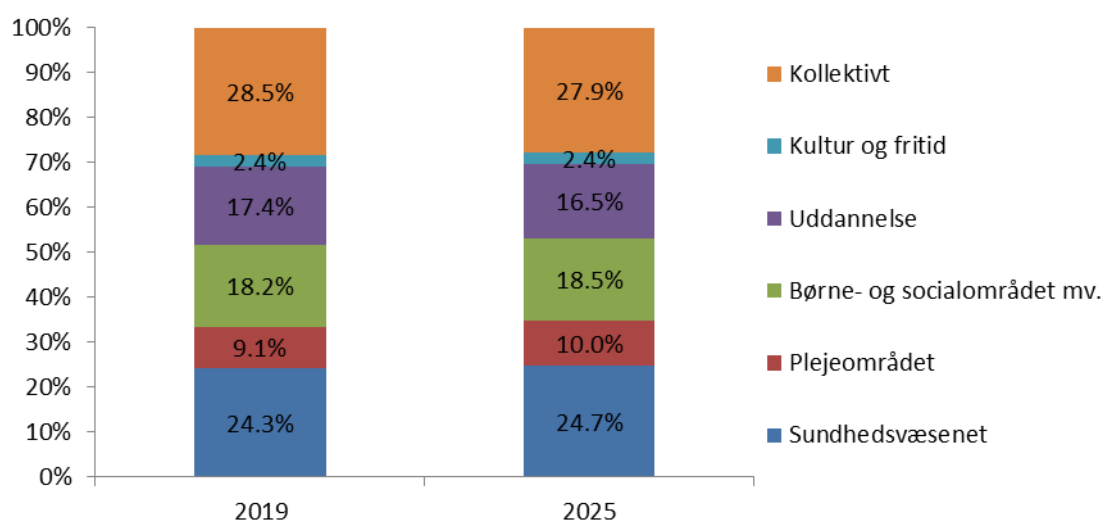
Kilde: Egne beregninger på DREAM

⁵ Holdbarhedsindikatoren beskrives nærmere i DREAM (2019): Langsigtet økonomisk fremskrivning 2019. København

Fuldt demografisk træk i offentligt forbrug fra og med 2020 og frem

Følgende afsnit beskriver de samfundsøkonomiske konsekvenser af at lade det offentlige forbrug følge det fulde demografiske træk fra og med 2020 og frem. De økonomiske beregninger udføres trinvist. Først hæves udgifterne til sundhedsvæsenet således, at de følger det fulde demografiske træk. Sundhedsvæsenet omfatter her den del af det individuelle offentlige forbrug til sundhed, der ikke kan henføres til plejehjem. Dernæst hæves udgifterne til plejeområdet, der vedrører omkostninger knyttet til såvel sundheds- som socialområdet i form af individualiserbare udgifter til plejehjem og hjemmepleje. Tredje trin er en forøgelse af de øvrige udgifter til børne- og socialområdet således, at disse også følger det fulde demografiske træk fra og med 2020 og frem. Dernæst hæves udgifterne til uddannelse på samme vis, og til sidst lades de resterende offentlige udgifter følge det fulde demografiske træk fra og med 2020 og frem. De resterende offentlige udgifter dækker over øvrige individuelle offentlige udgifter til kultur og fritid og kollektive offentlige udgifter. Under fuldt demografisk træk følger de kollektive offentlige udgifter en fast andel af BNP. I Figur 2 ses fordelingen af de forskellige underkategorier af offentligt forbrug.

Figur 2 – Fordeling af udgifter til offentligt forbrug, andel af det samlede offentlige forbrug

Anm.: Plejeområdet består af individuelt offentligt forbrug til hjemmepleje og plejehjem. De to underområder er i nationalregnskabets standardopdeling en del af hhv. social omsorg og sundhed. De resterende udgifter til sundhed repræsenteres af omkostninger til sundhedsvæsenet, mens udgifter til børne- og socialområdet skal henføres til social omsorg.

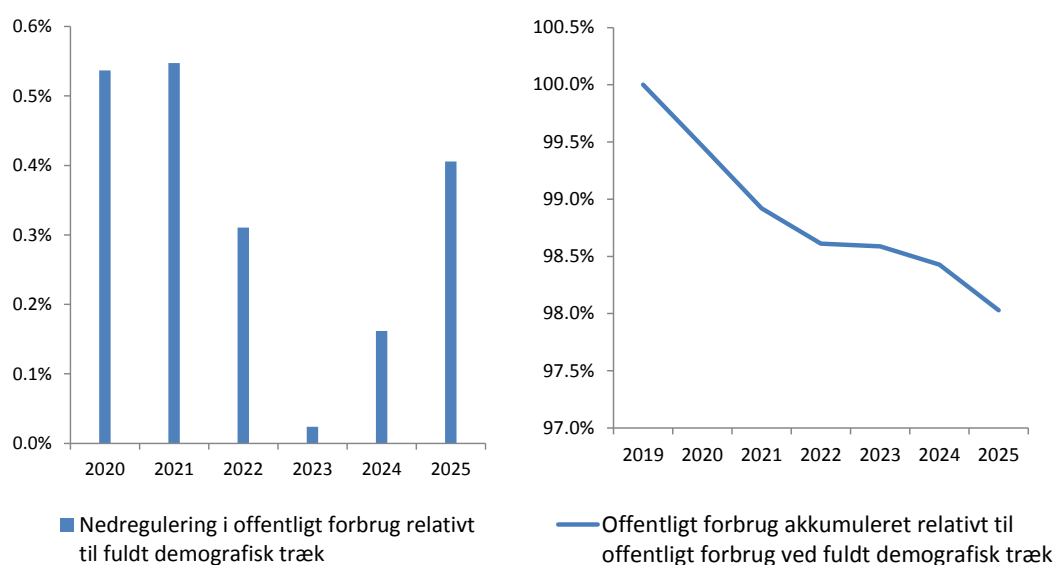
Kilde: Egne beregninger på DREAM

I Grundforløbet frem til 2025 følger det offentlige forbrug afsatte midler til offentligt forbrug samt reserve til øvrige prioriteringer i Finansministeriets seneste 2025-fremskrivning. Underkomponenterne i det offentlige forbrug følger det fulde demografiske træk fratrukket en vækstrate som sikrer, at det samlede offentlige forbrug stemmer overens med afsatte midler

til offentligt forbrug samt reserve til øvrige prioriteringer, jf. indledningen. Nedreguleringen i underkomponenterne fra fuldt demografisk træk er identisk. Dermed sker der forskydninger mellem underkomponenternes størrelse fra 2019 til 2025, da eksempelvis det fulde demografiske træk på plejeområdet er højere end i andre kategorier.

I Figur 3 ses hvor meget alle underkomponenter i det offentlige forbrug nedreguleres med relativt til fuldt demografisk træk for at ramme det samlede offentlige forbrug i grundforløbet. Samlet set ses det, at det offentlige forbrug er 2 procent lavere i 2025, end hvis man havde fremskrevet med fuldt demografisk træk fra og med 2020 til og med 2025.

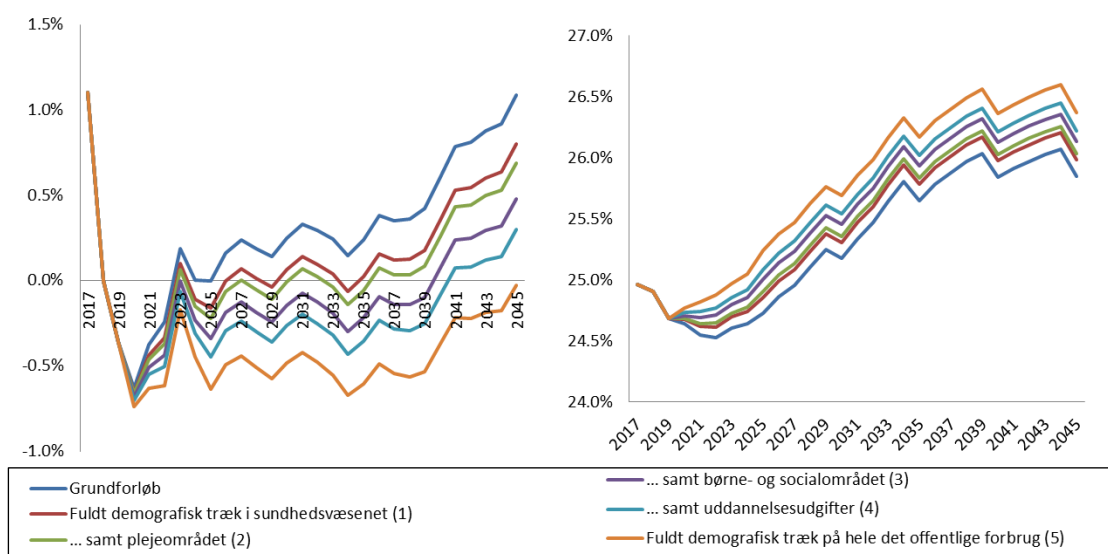
Figur 3 – Nedregulering i offentligt forbrug i grundforløbet relativt til fuldt demografisk træk

Kilde: Egne beregninger på DREAM

I Figur 4 ses påvirkningen på den offentlige sektors faktiske saldo og det samlede offentlige forbrug såfremt man lader de enkelte delkomponenter følge det fulde demografiske træk fra og med 2020 og frem. Det ses at effekten af de enkelte delelementer er proportional med elementernes andel af det samlede offentlige forbrug.

Figur 4 – Udviklingen i den offentlige sektors faktiske saldo (til venstre) og offentligt forbrug (til højre) ved fuldt demografisk træk i nævnte underkomponenter fra og med 2020, pct. af BNP

Kilde: Egne beregninger på DREAM

Som det ses betyder fuldt demografisk træk på sundhedsområdet fraregnet plejeudgifter, at den faktiske saldo vil være omtrent neutral frem til 2035. Såfremt det fulde demografiske træk også indbefatter plejeområdet og øvrige sociale udgifter ses det, at den faktiske saldo bliver negativ frem til 2040. Regnes der med fuldt demografisk træk i hele det offentlige forbrug ses det, at den faktiske saldo bliver mere negativ end $\frac{1}{2}$ pct. af BNP, hvormed man kommer under grænsen for underskud på den strukturelle saldo i budgetloven.

I grundforløbet falder det offentlige forbrug som andel af BNP frem mod 2022. Derefter stiger det frem mod 2040. Det ses dog også af Figur 4, at faldet frem mod 2022 skyldes at det offentlige forbrug ikke følger det fulde demografiske træk. Fuldt demografisk træk på sundhedsudgifterne vil betyde at det offentlige forbrug vil udgøre en konstant andel af BNP nogle år inden andelen vil begynde at stige. Fuldt demografisk træk på hele det offentlige forbrug vil betyde en stigning i det offentlige forbrug som andel af BNP fra og med 2020 og frem. Samlet set ses det, at det offentlige forbrug som andel af BNP vil ligge omkring $\frac{1}{2}$ pct. point højere, hvis det følger det fulde demografiske træk fra og med 2020.

De næste 2 underafsnit giver en nærmere beskrivelse af de samfundsøkonomiske konsekvenser af et fuldt demografisk træk på hele det offentlige forbrug fra og med 2020. Det første afsnit går i dybden med de makroøkonomiske effekter, hvor det sidste afsnit beskriver de offentlige finanser nærmere.

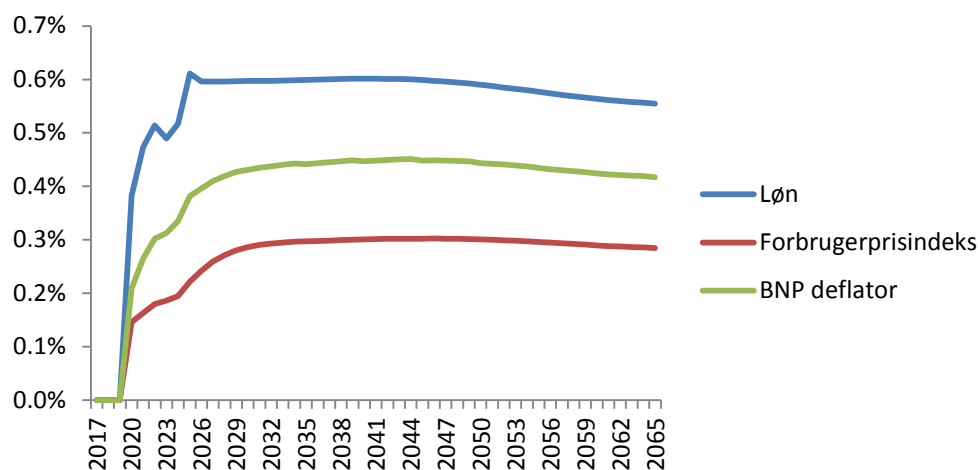
Makroøkonomiske effekter

Et øget offentligt forbrug vil betyde, at den samlede efterspørgsel i økonomien vil stige. Efterspørgslen efter offentligt producerede varer og tjenester vil selvsagt stige, og

efterspørgslen efter private varer og tjenester vil, for faste priser, være uændret, da husholdningernes disponible indkomst vil være uændret⁶. Udbuddet af dansk producerede varer vil være omtrent uændret, da udbuddet af arbejdskraft og anvendelsen af kapital og materialer vil være omtrent uændret⁷. Dermed vil man se stigende priser på dansk producerede varer og tjenester relativt til grundforløbet, da efterspørgslen stiger og udbuddet er omtrent uændret.

Det højere prisniveau for dansk producerede varer vil betyde, at lønniveauet vil stige. Dette skyldes DREAM-modellens generelle ligevægtsmekanismer. Når efterspørgslen stiger, ønsker producenterne at sælge flere varer, da man kan sælge til en højere pris. Producenterne har dermed behov for mere arbejdskraft i produktionen, hvormed efterspørgslen efter arbejdskraft stiger på arbejdsmarkedet. Dermed stiger lønnen. I Figur 5 ses prisudviklingen for 3 udvalgte priser.

Figur 5 – Prisudviklinger relativt til grundforløbet

Kilde: Egne beregninger på DREAM

Den højere pris betyder dog også at eksporten falder, da udlandet efterspørger færre danske varer og tjenester når prisen stiger. Ligeledes substituerer forbrugerne fra danske til udenlandske varer, hvilket også trækker ned i den samlede efterspørgsel. Denne tilpasningsmekanisme fortsætter indtil, at priserne, lønnen og omkostningerne er steget til et niveau, hvor den samlede efterspørgsel passer med det samlede udbud.

I Tabel 5 ses ændringerne i en række makrovariable i forhold til grundforløbet. Tabellen viser ændringer imellem alternativforløbet og grundforløbet. Eksempelvis forventes BNP i løbende

⁶ Det bør her bemærkes, at det højere offentlige forbrug er ufinansieret relativt til grundforløbet. Såfremt det højere offentlige forbrug blev finansieret f.eks. via højere skatter eller lavere indkomstoverførsler ville man se, at den private efterspørgsel efter varer og tjenester ville falde.

⁷ I DREAM påvirkes husholdningernes arbejdsudbud og produktivitet ikke af, om de er ansat i den private eller den offentlige sektor.

priser at være 0,4 pct. højere i alternativforløbet end i grundforløbet i 2025. Som det ses skyldes dette en priseffekt. Den procentvise ændring i realmængden og den procentvise ændring i prisen summerer til den procentvise ændring i den nominelle størrelse (med forbehold for afrunding). Efter tabellen forklares udviklingen i de enkelte elementer.

Tabel 5 - Makroøkonomiske effekter, ændringer i forhold til grundforløbet

	2017 †	2025	2030	2040	2050
		Procentvis ændring			
BNP, Mia. kr.	2150	0.4	0.4	0.4	0.4
- Realeffekt		0.0	0.0	0.0	0.0
- Priseffekt		0.4	0.4	0.5	0.4
Privat forbrug	1008	0.4	0.4	0.5	0.5
- Realeffekt		0.2	0.1	0.2	0.2
- Priseffekt		0.2	0.3	0.3	0.3
Offentligt forbrug	537	2.5	2.5	2.5	2.5
- Realeffekt		2.0	2.0	2.0	2.0
- Priseffekt		0.5	0.5	0.5	0.5
Eksport	940	-1.1	-1.2	-1.3	-1.3
- Realeffekt		-1.4	-1.5	-1.6	-1.6
- Priseffekt		0.3	0.3	0.3	0.3
Import	791	0.0	0.0	0.0	0.0
- Realeffekt		0.0	0.0	0.0	0.0
- Priseffekt		0.0	0.0	0.0	0.0
Private investeringer	381	-0.8	-0.3	-0.2	-0.2
- Realeffekt		-1.0	-0.6	-0.5	-0.5
- Priseffekt		0.2	0.3	0.3	0.3
Offentlige investeringer	74	3.4	2.4	1.7	1.7
- Realeffekt		3.1	2.1	1.4	1.4
- Priseffekt		0.3	0.3	0.3	0.3
		Absolut ændring			
Beskæftigelse, 1000 pers.	2728	0	0	0	0
- Private sektorer	1914	-13	-13	-14	-15
- Offentlige sektor	815	13	13	14	15
Arbejdsløshed, procent	3.2	0.0	0.0	0.0	0.0
Offentlige saldo, procent af BNP	1.1	-0.64	-0.73	-0.98	-1.26
- Offentlige primære saldo	1.3	-0.57	-0.53	-0.51	-0.49
- Offentlige nettorenteudgifter	0.2	0.07	0.20	0.47	0.76

Kilde: Egne beregninger på DREAM

† Grundforløbsniveau

Som det ses i tabellen er den samlede reale produktion upåvirket af det øgede offentlige forbrug. Denne samlede neutrale effekt dækker dog over tre små modsatrettede effekter, som samlet set går lige op. Produktionen af offentlige varer og tjenester er mere arbejdskraftintensiv end produktionen af private varer og tjenester. Dermed falder den samlede andel af kapital og materialer i produktionen når produktionen af offentlige goder

stiger. Dette trækker, for et givent arbejdsudbud, ned i produktionen. Omvendt betyder det højere pris- og lønniveau, at (i) arbejdsudbuddet stiger en smule⁸ og, (ii) at andelen af kapital og materialer stiger i de enkelte sektorer, da prisen på arbejdskraft stiger mere end prisen på materialer og kapital.

Det private forbrug stiger både nominelt og realt. Den reale stigning sker, da den reale disponible indkomst stiger, da reallønnen stiger. Reallønnen stiger, da forbrugerprisindekset kun i nogen grad påvirkes af det højere lønniveau. Dernæst sker der også en lille stigning i den disponible indkomst når arbejdsudbuddet stiger.

Det offentlige forbrug stiger selvsagt. Realstigningen på 2 pct. kan genkendes fra Figur 3 og priseffekten på 0,5 pct. stemmer overens med, at det offentlige prisniveau reagerer mere end den generelle BNP deflator, da den offentlige produktion er mere arbejdskraftintensiv.

Eksporten falder som beskrevet tidligere. Omvendt ses det, at importen ikke påvirkes af det øgede offentlige forbrug. Dette dækker dog over to modsatrettede effekter. Privatforbruget får importen til at stige, da forbrugerne både øger privatforbruget og substituerer over mod udenlandske varer pga. det højere prisniveau for danske varer. Omvendt falder importen i produktionen, da den offentlige produktion i lavere grad anvender udenlandske materialer i produktionen.

De private investeringer falder en smule pga. den lavere produktion af private varer og services. Omvendt stiger de offentlige investeringer for at tilpasse det offentlige kapitalapparat til den højere produktion af offentlige goder.

I beskæftigelsen sker der et ryk fra den private sektor over i den offentlige sektor. Den samlede beskæftigelse er uændret. Det højere arbejdsudbud sker primært ved, at den gennemsnitlige arbejdstid stiger.

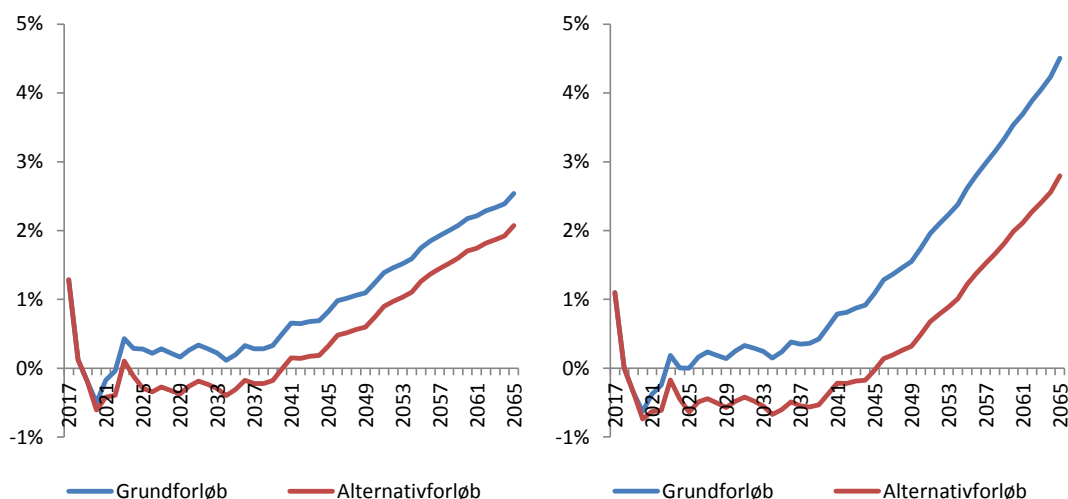
Sluttigt i Tabel 5 ses det, at de offentlige finanser forværres af det højere offentlige forbrug. Denne forværring beskrives nærmere i næste underafsnit.

⁸ Den samlede stigning i arbejdsudbuddet svarer til knap 700 fuldtidsstillinger.

Finanspolitiske effekter

Som beskrevet tidligere forværres den finanspolitiske holdbarhedsindikator med 0,45 pct. af BNP, hvis det offentlige forbrug følger det fulde demografiske træk fra og med 2020 og frem. I grundforløbet ses det, at den offentlige sektors primære og faktiske saldo er omtrent neutrale frem mod 2035, hvorefter de offentlige finanser forbedres væsentligt. Med fuldt demografisk træk i det offentlige forbrug fra og med 2020 og frem ses det, at den offentlige sektors primære og faktiske saldo forværres så de er negative frem mod 2040. De offentlige finanser forbedres stadig på lang sigt, men forbedringen sker senere end i grundforløbet. Forværringen i den primære saldo fra grundforløbet til alternativforløbet er omtrent konstant fra 2025 og frem. Derimod stiger forværringen mellem den faktiske saldo i grundforløbet og alternativforløbet pga. en stigende forskel i nettorenteudgifterne. Forskellene mellem de offentlige finanser i grundforløbet og alternativforløbet beskrives nærmere i Tabel 6.

Figur 6 – Den offentlige sektors primære saldo (til venstre) og den offentlige sektors faktiske saldo (til højre), pct. af BNP

Kilde: Egne beregninger på DREAM

Tabel 6 viser, hvorledes offentlige indtægter og udgifter påvirkes af at det offentlige forbrug følger det fulde demografiske træk fra og med 2020 og frem. Den første kolonne viser de enkelte posters størrelse i procent af BNP i basisåret. I de næste kolonner vises ændringen mellem alternativforløbet og grundforløbet. Eksempelvis ses det, at budgetoverskuddet (den offentlige sektors faktiske saldo) i 2060 er forværret med 1,55 procent af BNP relativt til grundforløbet. Dette kan også ses som differencen mellem de to linjer i Figur 6 til højre.

Tabellen viser, at ændringen i det primære budget overskud hovedsageligt kan tilskrives stigende udgifter til offentligt forbrug. Forværringen i den primære saldo på knap 0,6 pct. af BNP i 2025 falder svagt frem mod 2060. Derimod stiger forværringen i nettorenteudgifterne pga. rentes rente effekten.

Tabel 6 – Finanspolitiske effekter, ændringer i forhold til grundforløbet

	2017 †	2025	2030	2040	2050	2060
			Ændring i pct. af BNP			
Budget overskud	1.1	-0.64	-0.73	-0.98	-1.26	-1.55
- Primære budget overskud	1.3	-0.57	-0.53	-0.51	-0.49	-0.47
Offentlige indtægter	51.1	0.06	0.08	0.08	0.09	0.09
Direkte skatter	30.0	0.04	0.03	0.03	0.03	0.04
Kildeskatter	20.1	0.05	0.04	0.04	0.04	0.05
Vægtafgift, husholdningerne	0.4	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Arbejdsmarkedsbidrag	4.4	0.01	0.01	0.01	0.01	0.01
Andre personlige indkomstskatter	0.4	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Selskabsskatter	3.1	-0.02	-0.01	-0.02	-0.02	-0.02
PAL-skat	1.5	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
MedieLicens	0.2	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Indirekte skatter	16.1	0.01	0.02	0.01	0.01	0.02
Andre offentlige indtægter	4.9	0.02	0.04	0.04	0.04	0.04
Offentlige udgifter	49.8	0.64	0.61	0.59	0.58	0.57
Offentligt forbrug	25.0	0.52	0.52	0.53	0.52	0.51
Offentligt individuelt forbrug	17.8	0.38	0.38	0.39	0.38	0.37
Udgifter til uddannelse	4.4	0.09	0.08	0.09	0.08	0.08
Sundhedsudgifter	7.3	0.16	0.16	0.17	0.17	0.16
Socialomsorg	5.5	0.12	0.12	0.12	0.12	0.12
Andet individuelt forbrug	0.6	0.01	0.01	0.01	0.01	0.01
Offentlige kollektive forbrug	7.2	0.14	0.14	0.14	0.14	0.14
Offentlige indkomstoverførsler	16.4	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02
Offentlige investeringer	3.5	0.10	0.07	0.05	0.05	0.05
Statens nettoudgifter til subsidier	1.8	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Andre udgifter	3.1	0.00	0.00	0.00	0.00	-0.01
- Nettorenteudgifter	0.2	0.07	0.20	0.47	0.76	1.07

Kilde: Egne beregninger på DREAM

† Grundforløbsniveau i procent af BNP

De offentlige indtægter stiger svagt som andel af BNP som følge af det højere offentlige forbrug. Dette dækker over to mindre effekter. Kildeskatterne stiger relativt til BNP, hvilket skyldes at produktionen bliver mere arbejdskraftintensiv. Dermed stiger den samlede lønsum (både via en real- og en priseffekt) relativt til økonomien, hvormed beskatningen af denne også stiger relativt til BNP.

Den anden positive effekt på de offentlige indtægter er en stigning i bruttoestindkomsten (under andre offentlige indtægter). Bruttoestindkomsten er en beregningsteknisk indkomst som det offentlige får, når det offentlige anvender eget kapitalapparat i produktionen af offentlige goder. Den værdi kapitalapparatet tilfører det offentlige gode anses både som en udgift under offentligt forbrug og ligeledes som en indtægt, såfremt kapitalapparatet ejes af den offentlige sektor. Med et stigende offentligt forbrug stiger det offentlige kapitalapparat tilsvarende, og dermed stiger bruttoestindkomsten ligeledes.

Slutligt påvirkes de offentlige indtægter negativt af et faldende selskabsskatteprovenu, da produktionen i de private virksomheder falder som følge af, at produktionen af offentlige goder optager en større andel af arbejdsstyrken.

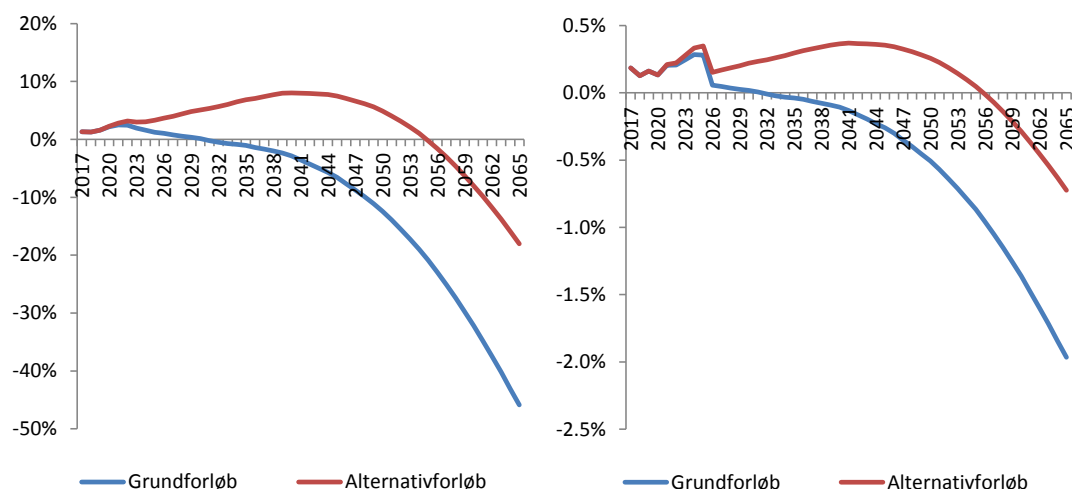
De offentlige udgifter stiger primært pga. den direkte effekt fra det højere offentlige forbrug. Som det ses i Tabel 6 er bidragene til den samlede udgiftsstigning i det offentlige forbrug proportionale med de enkelte underposters størrelse. Det ses også, at det offentlige forbrug forklarer langt hovedparten af stigningen i de offentlige udgifter.

Af andre mindre effekter under offentlige udgifter ses det, at udgifter til overførselsindkomster stiger svagt relativ til BNP. Dette skyldes prisseffekter. Hovedparten af indkomstoverførslerne følger det generelle lønniveau via satsreguleringen. Dermed stiger udgifterne til indkomstoverførsler når lønnen stiger. BNP i løbende priser stiger også via BNP deflatoren, men da lønniveauet stiger mere end BNP deflatoren stiger udgifterne til indkomstoverførsler svagt relativt til BNP.

Den sidste effekt på de offentlige udgifter er, at udgifterne til offentlige investeringer stiger. Særligt sker stigningen i udgifter til offentlige investeringer på kort sigt, og det er hovedsageligt udviklingen i det offentlige kapitalapparat, som kan forklare, hvorfor forværringen i den primære saldo falder svagt fra 2025 og frem. På kort sigt skal der investeres en del i det offentlige kapitalapparat for at dette tilpasser sig et højere niveau af offentligt forbrug relativt til grundforløbet. På længere sigt betyder dette så, at bruttoestindkomsten stiger, når værdien af det ekstra kapitalapparat udmønter sig i værdi i den offentlige produktion.

Slutligt ses udviklingen i nettorenteudgifterne, som er et simpelt resultat af den offentlige sektors samlede nettogæld, som ses i Figur 7.

Figur 7 – Den offentlige sektors nettogæld (til venstre) og nettorenteudgifter (til højre), pct. af BNP

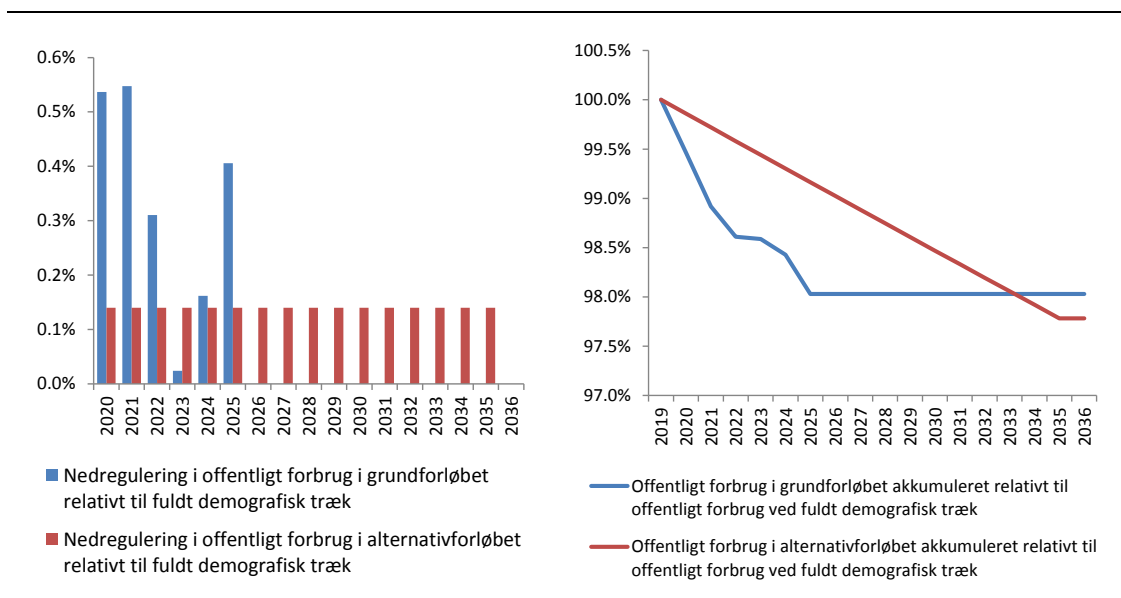
Kilde: Egne beregninger på DREAM

Fuldt demografisk træk i offentligt forbrug fratrukket 0,14 pct. årligt fra og med 2020 og frem til og med 2035

Den næstsidste beregning beskriver de samfundsøkonomiske konsekvenser af at lade det offentlige forbrug følge det fulde demografiske træk fratrukket 0,14 pct. årligt fra og med 2020 og frem til og med 2035. Efter 2035 følger det offentlige forbrug det fulde demografiske træk.

Som det ses i Figur 8 betyder dette forløb, at det offentlige forbrug på kort sigt kommer til at ligge over niveauet for offentligt forbrug i grundforløbet, og at forskellen vokser frem til 2025. Derefter mindskes forskellen fra 2025 og frem, hvor det offentlige forbrug i 2035 kommer til at ligge svagt under niveauet for offentligt forbrug i grundforløbet.

Figur 8 – Nedregulering i offentligt forbrug i grundforløbet og ved fuldt demografisk træk fratrukket 0,14 pct. årligt fra og med 2020 til og med 2035 relativt til fuldt demografisk træk

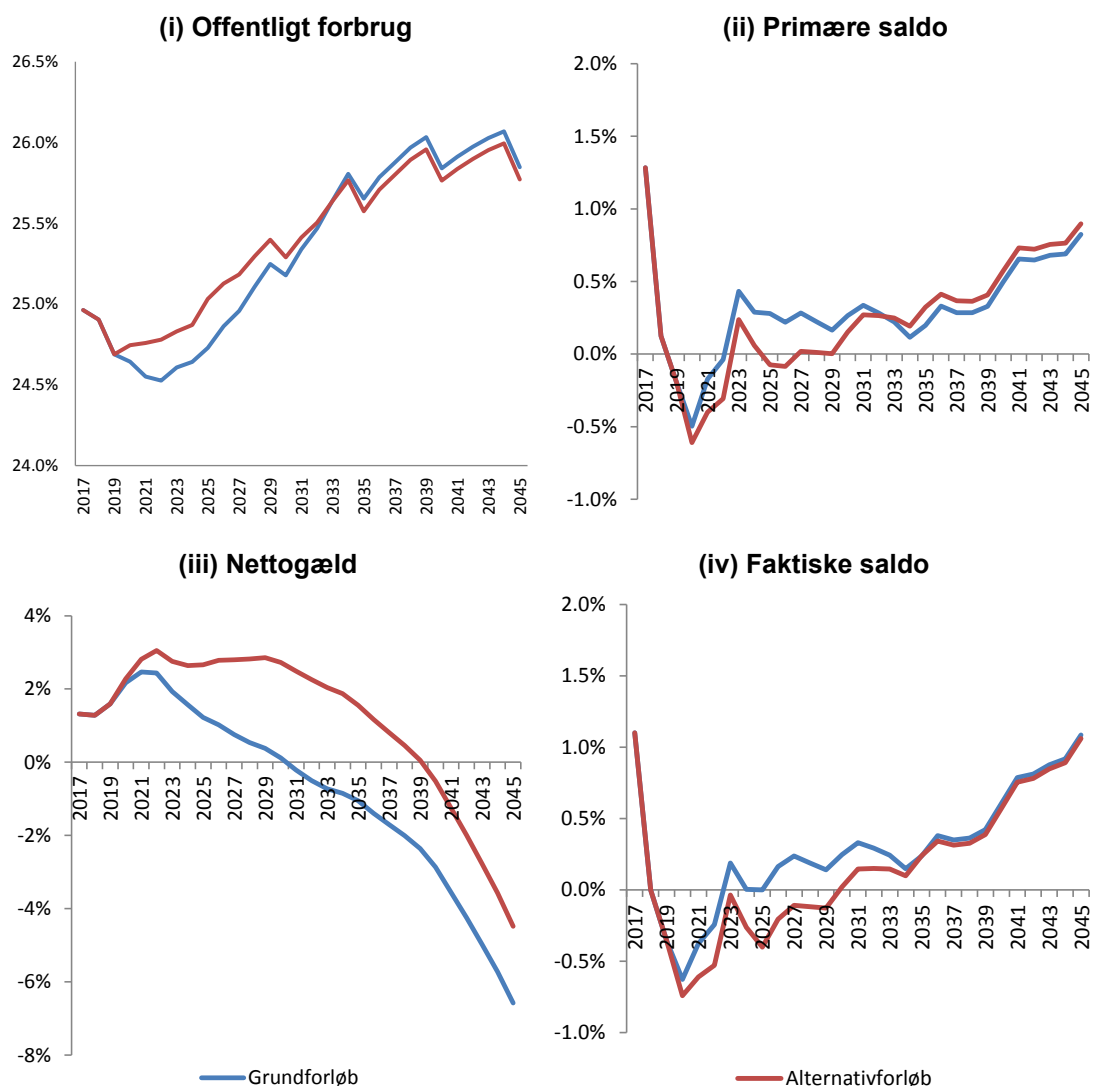
Kilde: Egne beregninger på DREAM

På kort sigt betyder det højere offentlige forbrug, at de offentlige finanser forværres. Dette ses i Figur 9, hvor det ses, at den primære saldo forværres relativt til grundforløbet. Forværringen af de offentlige finanser betyder, at den offentlige nettogæld vokser relativt til grundforløbet, hvormed også nettorenteudgifterne stiger.

Efter 2025 vokser det offentlige forbrug i grundforløbet mere end det offentlige forbrug i alternativforløbet. Dermed kommer niveauerne for offentligt forbrug tættere på hinanden. Fra 2034 og frem ses det, at det offentlige forbrug i grundforløbet overstiger det offentlige forbrug i alternativforløbet. Dette medfører også, at den primære saldo i alternativforløbet er mere positiv end i grundforløbet efter 2034.

Den offentlige nettogæld er dog stadig større i alternativforløbet, hvorved nettorenteudgifterne betyder, at de faktiske saldi er stort set identiske mellem grundforløbet og alternativforløbet fra 2035 og frem.

Figur 9 – Det offentlige forbrug (øverst til venstre), den offentlige sektors primære saldo (øverst til højre), den offentlige nettogæld (nederst til venstre) og den offentlige sektors faktiske saldo (nederst til højre), pct. af BNP

Kilde: Egne beregninger på DREAM

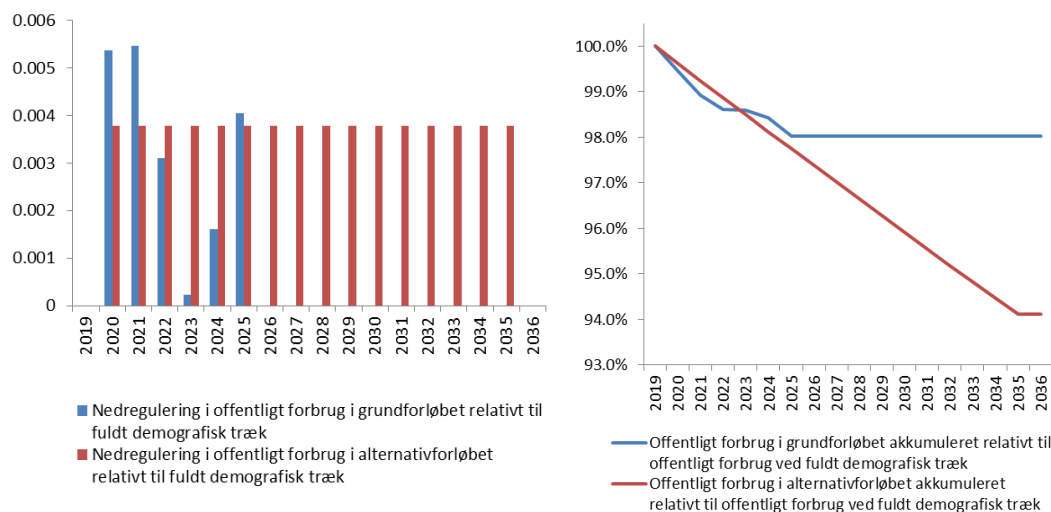
Fuldt demografisk træk i offentligt forbrug fratrukket 0,38 pct. årligt fra og med 2020 og frem til og med 2035

Den sidste beregning beskriver de samfundsøkonomiske konsekvenser af at lade det offentlige forbrug følge det fulde demografiske træk fratrukket 0,38 pct. årligt fra og med 2020 og frem til og med 2035. Efter 2035 følger det offentlige forbrug det fulde demografiske træk. Nedskrivningen med 0,38 pct. årligt er valgt med henblik på at sikre, at den offentlige (faktiske) budgetsaldo er nul i 2025.

Figur 8 viser (til venstre) den procentvise nedregulering i alternativforløbet sammenlignet med grundforløbet, og til højre ses det at indebære, at det offentlige forbrug er marginalt højere i

alternativforløbet indtil 2023, hvorefter det offentlige forbrug i alternativforløbet falder under niveauet i grundforløbet og frem mod 2035 akkumulerer nedreguleringen til at udgøre knapt 4 procentpoint i forhold til grundforløbet.

Figur 10 – Nedregulering i offentligt forbrug i grundforløbet og ved fuldt demografisk træk fratrukket 0,14 pct. årligt fra og med 2020 til og med 2035 relativt til fuldt demografisk træk

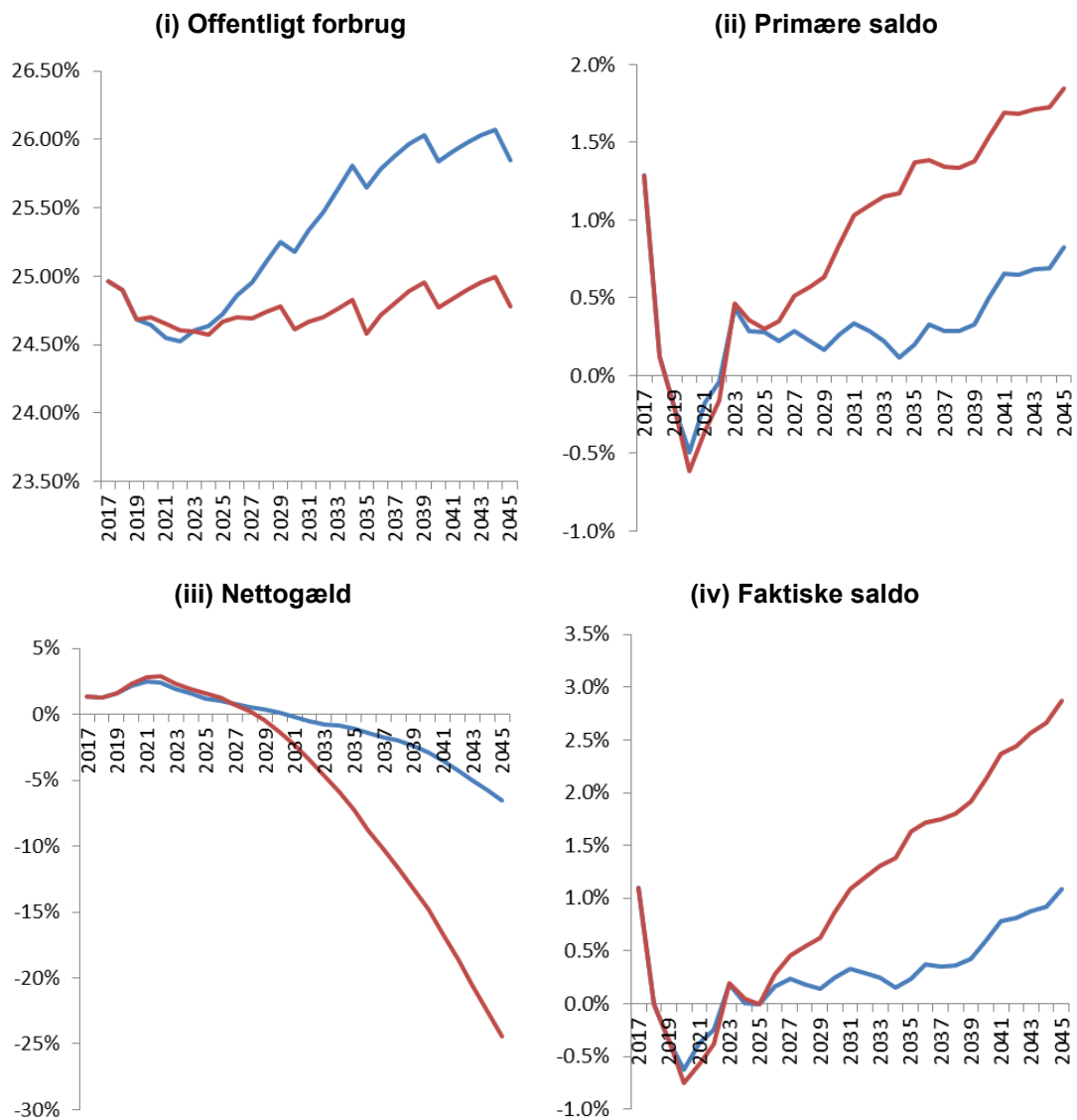

Kilde: Egne beregninger på DREAM

Frem til 2023 betyder det (marginalt) højere offentlige forbrug i alternativforløbet, at de offentlige finanser forværres en smule i forhold til i grundforløbet. Dette ses i Figur 9, hvor det ses, at den primære saldo forværres relativt til grundforløbet. Forværringen af de offentlige finanser betyder, at den offentlige nettogæld vokser relativt til grundforløbet, hvormed også nettorenteudgifterne stiger. Der er dog tale om helt marginale forskelle i de to forløb frem mod 2025.

Efter 2025 betyder nedreguleringen af væksten i det offentlige forbrug i alternativforløbet imidlertid, der opstår en forskel imellem niveauerne for det offentlige forbrug i de to forløb, og denne forskel er voksende frem mod 2036. Det indebærer en væsentlig forbedring af den primære offentlige budgetsaldo i alternativforløbet i forhold til i grundforløbet og resulterer i en offentlig formueakkumulation (negativ offentlig gæld) fra 2028. De deraf afledte offentlige renteindtægter bidrager sammen med den forbedrede primære budgetsaldo til, at også den faktiske budgetsaldo udvikler sig væsentligt mere positivt i alternativforløbet end i grundforløbet efter 2025.

Figur 11 – Det offentlige forbrug (øverst til venstre), den offentlige sektors primære saldo (øverst til højre), den offentlige nettogæld (nederst til venstre) og den offentlige sektors faktiske saldo (nederst til højre), pct. af BNP

Kilde: Egne beregninger på DREAM